

Жил Верн

Пут око света
за 80 дана

Превео
др Радован Завишић

■ Laguna ■

Наслов оригинала

Jules Verne

LE TOUR DU MONDE EN 80 JOURS (1872)

Copyright © овог издања 2020, ЛАГУНА

Пут око света за 80 дана

САДРЖАЈ

Глава I	У којој Филеас Фог и Паспарту ступају у међусобни однос господара и слуге . 11
Глава II	У којој је Паспарту убеђен да је најзад нашао свој идеал 18
Глава III	У којој је започео разговор који Филеаса Фога може скупо стати 23
Глава IV	У којој Филеас Фог доводи свога слугу Паспартуа до запрепашћења 32
Глава V	У којој се на лондонском тргу појављује нова вредност 37
Глава VI	У којој агент Фикс показује оправдано нестрпљење 42
Глава VII	У којој се још једном доказује да путне исправе нису од користи у полицијским стварима 48
Глава VIII	У којој Паспарту говори можда мало више него што треба 52
Глава IX	У којој Црвено и Индијско море показују наклоност према намерама Филеаса Фога 57

Глава X	У којој је Паспарту врло срећан што је јефтино прошао изгубивши само своју обућу	64
Глава XI	У којој Филеас Фог купује превозно средство по баснословној цени	71
Глава XII	У којој се Филеас Фог и његови сапутници излажу опасности у индијским шумама и шта се затим десило	81
Глава XIII	У којој Паспарту доказује још једном да се храбрима срећа осмехује	90
Глава XIV	У којој Филеас Фог пролази целом дивном долином Ганга, а ни на ум му не пада да је погледа	98
Глава XV	У којој торба са новчаницама постаје лакша за неколико хиљада ливара . .	106
Глава XVI	У којој Фикс, изгледа, не разуме ништа од оног што му се говори . . .	114
Глава XVII	У којој је реч о неким стварима и још неким другима за време путовања од Сингапура до Хонг Конга	121
Глава XVIII	У којој Филеас Фог, Паспарту и Фикс иду сваки својим путем . . .	129
Глава XIX	У којој Паспарту узима свога господара у живу одбрану и шта је затим било	135
Глава XX	У којој Фикс ступа у непосредне односе са Филеасом Фогом	144
Глава XXI	У којој је власник <i>Танкадере</i> у великој опасности да изгуби награду од две стотине ливара	152
Глава XXII	У којој Паспарту увиђа да је добро имати нешто пара у џепу и код антипода . .	162

Глава XXIII	У којој се Паспартуов нос издужио преко мере	170
Глава XXIV	У којој препловише Тихи океан . . .	178
Глава XXV	У којој се баца узгредан поглед на Сан Франциско на дан митинга . . .	185
Глава XXVI	У којој Филеас Фог путује брзим возом Пацифичке железнице	193
Глава XXVII	У којој Паспарту проучава историју мормона брзином од двадесет миља на час	200
Глава XXVIII	У којој Паспарту није успео да извојује победу разума.	207
Глава XXIX	У којој је реч о догађајима који се могу одиграти само на америчким железничким линијама	217
Глава XXX	У којој Филеас Фог само испуњава своју дужност	226
Глава XXXI	У којој инспектор Фикс врло озбиљно штити интересе Филеаса Фога	234
Глава XXXII	У којој се Филеас Фог бори са рђавом судбином	241
Глава XXXIII	У којој се Филеас Фог показује на висини догађаја	247
Глава XXXIV	У којој Паспарту себи допушта оштру али можда нову досетку.	257
Глава XXXV	У којој Паспарту не да да му господар понови исту заповест	261
Глава XXXVI	У којој се Филеас Фог опет појављује на тргу	268

Глава XXXVII У којој је доказано да Филеас Фог својим путовањем око земље сем среће није добио ништа друго	273
О аутору	277

Глава I

У КОЈОЈ ФИЛЕАС ФОГ И ПАСПАРТУ СТУПАЈУ У МЕЂУСОБНИ ОДНОС ГОСПОДАРА И СЛУГЕ

Године 1872, у кући број 7 у Улици Севил роу, Барлингтон Гарденс, у којој је 1816. године умро Шеридан¹, станао је господин Филеас Фог, један од најчудноватијих и најзапаженијих чланова лондонског Реформ-клуба, иако је изгледало да се он труди да не учини ништа што би могло на њега привући пажњу.

После једног од највећих говорника којима се поноси Енглеска, дошао је, дакле, Филеас Фог, загонетна личност о којој се није ништа друго знало сем да је то човек врло углађен и један од најплеменитијих центлена високог енглеског друштва.

Говорило се да је лицем сличан Бајрону – јер су му ноге биле без замерке² – али једном Бајрону са дрковица и залисцима, једном хладном Бајрону који би могао живети хиљаду година а да не остари.

¹ Ричард Шеридан (1751–1816), енглески говорник и драмски писац. (Прим. прев.)

² Лорд Џорџ Бајрон (1788–1824), славни енглески песник, романичар, био је хром. (Прим. прев.)

Иако је на први поглед био Енглеz, Филеас Фог вероватно није био Лондонац. Нико га није никада видео на берзи, или у банци, или у једној од установа у центру града. Ни у пристаништа, ни у докове Лондона није никада приспео никакав брод чији би бродовласник био Филеас Фог. Овај центлмен није се појављивао ни у једном административном надлештву. За његово име није се никада чуло ни у адвокатском колегијуму, ни у Темплу, ни у Линколнс ину, ни у Грејс ину.³ Никада није био бранилац пред канцеларијским судом, ни пред највишим судом, ни пред финансијским судом, ни пред духовним судом. Није био ни индустријалац, ни трговац, ни земљопоседник. Није био члан Краљевског друштва Велике Британије, ни Лондонског друштва, ни Занатлијског удружења, ни Раселовог друштва, ни Западног књижевног друштва, ни Друштва за право, ни Друштва за уједињене уметности и науке, која стоје под непосредним покровитељством Његовог милостивог величанства. Укратко, он није припадао ниједном од многобројних друштава којима кипти енглеска престоница, од Друштва хармоникаша до Ентомолошког⁴ друштва, основаног, углавном, са циљем да уништава штетне инсекте.

Филеас Фог био је члан Реформ-клуба и ништа више. Ако би се когод зачудио што се тако тајанствени центлмен налази међу члановима тога угледног друштва, добио би одговор да је он примљен на препоруку браће Беринг, код којих је имао отворен кредит. Захваљујући томе што су сви његови чекови „по виђењу“ били уредно исплаћивани задужењем његовог скоро неисцрпног текућег рачуна, он је имао изванредан пословни углед.

³ Темпл, Линколнс ин, Грејс ин, правнички квартави у Лондону. (Прим. прев.)

⁴ Ентомологија – наука о инсектима. (Прим. прев.)

Да ли је тај Филеас Фог био богат? Свакако. Али како се обогатио, то ни најбоље обавештени нису знали рећи, а и господин Фог је био последњи коме се на пристојан начин могло обратити ради обавештења. У сваком случају, није био расипник, али ни тврдица. Где год је нешто требало за неку племениту, корисну или великодушну ствар, он је давао ђутке и неопажено.

Укратко, није се могао замислити ђутљивији човек од тога центлмена. Говорио је што је мање могао и изгледао је утолико тајанственији уколико је више ђутао. При свему томе, живео је јавно, и све што је чинио било је на длаку исто, тако да су људи у својој незадовољеној машти тражили још нешто иза тога.

Да ли је путовао? Вероватно, јер нико од њега није боље познавао карту света. Није било ни најзабитијег кутка који он не би подробно познавао. Каткада би са мало кратких и јасних речи исправљао безбројне приповетке које су кружиле у клубу о изгубљеним или залуталим путницима; указивао је на то шта, у ствари, може бити истина, и његове су речи често биле пророчке, јер их је догађај увек оправдавао. Тај је човек морао проптовати цео свет – бар у мислима.

Али било је извесно да Филеас Фог већ дуги низ година није напуштао Лондон. Они који су имали част да га боље познају тврдили су да се нико не може похвалити да га је видео на ма ком другом месту сем на путу којим је ишао сваки дан, непосредно од своје куће до клуба. Једина му је забава била читање новина и играње виста⁵. У тој игри, која се играла у тишини, а која је потпуно одговарала његовој природи, он је често добијао.

⁵ Вист – игра са 52 карте, пореклом из Енглеске. Играју је четири особе које седе једна насупрот другој. (Прим. прев.)

Међутим, ти добици никада нису улазили у његов џеп него су представљали знатне суме у његовом буџету за добротинства. Треба, уосталом, рећи да је господин Фог играо ради игре а не ради добитка. Игра је за њега била битка, борба са тешкоћама, али борба без кретања, без препрека, без напора, а то је одговарало његовом карактеру.

Знало се да Филеас Фог није имао ни жене, ни деце – што се може догодити и најчеститијем човеку – ни рођака, ни пријатеља – што је заиста ређа ствар. Филеас Фог је живео сам у својој кући у Улици Севил роу, у коју нико није долазио. Није се говорило о животу у кући. Од послуге довољан му је био свега један слуга. Ручавао је и вечеравао у клубу, у време хронометарски одређено, у истој дворани, за истим столом; није частио своје колеге, није позивао за сто никаквог странца, враћао се кући само на спавање, тачно у поноћ, није се никада служио удобним собама које Реформ-клуб ставља на располагање својим члановима. Од двадесет четири часа проводио је у свом стану десет – у спавању или облачењу. Шетао се увек једнаким корацима по шарено паркетираним предсобљу или на кружној галерији, изнад које се затвара једно кубе⁶ са плавим окнима, које на себи држе двадесет пурпурноцрвених јонских стубова. За време ручка и вечере долазила су на његов сто сочна јела и пића из клупских кухиња, остава, рибарница и млекара; клупски послужитељи, озбиљне личности у црним оделима, обувени у ципеле са меким штофаним ђоном, послуживали су га у особитом порцуланском посућу и са дивним убрусом од саксонског платна. У клупским кристалним боцама и чашама био је његов шери, његов

⁶ Кубе – свод у облику полулопте, купола.

порто, његов кларе,⁷ помешан са циметовом кором или другим зачином; најзад, клупски лед – доведен уз велике трошкове са америчких језера – одржавао му је пиће у довољно свежем стању.

Ако је човек који живи под таквим околностима настран, онда се мора признати да настраност има и добрих страна!

Мада кућа у Улици Севил роу није била раскошна, она се истицала највећом удобношћу. Уосталом, како се навике станарева нису мењале, служба у њој постајала је све лакша. Ипак је Филеас Фог захтевао од свог јединог слуге изузетну тачност и уредност. Тога дана, 2. октобра, Филеас Фог је отпустио Џејмса Форстера – овај момак је погрешно што му је за бријање донео воду од осамдесет четири степена Фаренхајтових уместо осамдесет шест – и очекивао је његовог наследника, који се имао пријавити између једанаест и једанаест и по часова. Филеас Фог је одлучно седео у својој наслоњачи, са ногама састављеним као у војника на паради, рукама наслоњеним на коленима, тела исправљена, главе уздигнуте, посматрајући кретање казаљке на зидном сату – компликованом механизму – који је показивао часове, минуте, секунде, дане, датуме и године. Тачно у једанаест и по часова господин Фог је по свом свакидашњем обичају излазио из куће и одлазио у Реформ-клуб.

У том тренутку неко закуца на врата малог салона у коме се налазио Филеас Фог.

Указа се отпуштени Џејмс Форстер.

– Нови слуга – рече он.

Појави се момак у тридесетим годинама и поздрави.

– Ви сте Француз и зовете се Џон? – упита га Филеас Фог.

⁷ Врсте шпанског, португалског и француског вина.

– Жан, с вашим допуштењем, господине – одговори новодошавши – Жан Паспарту⁸, надимак који ми је остао и који показује моју природну способност сналажења. Мислим, господине, да сам честит човек, али да бих био искрен, морам рећи да сам имао већ више занимања. Био сам певач-скитница, коњушар у једном циркусу, умео сам да се преврћем као Леотар⁹ и да играм на конопцу као Блонден¹⁰, затим сам, да бих своје способности боље искористио, постао наставник гимнастике и, најзад, био сам ватрогасни подофицир у Паризу. У својој књижици имам белешке о чувеним пожарима. Али већ је пет година како сам оставио Француску и желећи да уживам у породичном животу, постао сам собар у Енглеској. Како сам управо без службе, а сазнавши да је господин Филеас Фог најтачнији и најсталнији човек Уједињеног Краљевства, представљам се господину, надајући се да ћу овде спокојно живети и заборавити и на само име Паспарту...

– Паспарту ми се допада – одговори џентлмен. – Препоручили су ми вас. Имам о вама добра обавештења. Знате ли за моје услове?

– Знам, господине.

– Добро. Колико је часова код вас?

– Једанаест часова и двадесет два минута – одговори Паспарту извлачећи из свог џепа на прслуку огроман сребрни сат.

– Ваш сат заостаје – рече господин Фог.

⁸ Од француских речи *passer* што значи *пролазити* и *partout* што значи *свуда*.

⁹ Жил Леотар (1838–1870) био је француски акробата који је осмислио наступ на трапезу.

¹⁰ Шарл Блонден (1824–1897) био је француски акробата познат по ходу на конопцу.

– Молим, господине, опростите, али то је немогуће.

– Ваш сат касни четири минута. Не мари. Довољно је само да утврдимо разлику. Дакле, почев од овог тренутка, једанаест часова и двадесет девет минута пре подне у среду 2. октобра 1872. године, ви сте у мојој служби.

Кад то рече, Филеас Фог устаде, узе свој шешир левом руком и стави га на главу аутоматским покретом не рекавши више ни речи.

Паспарту зачу како се улична врата затворише први пут: био је то његов господар који је излазио; затим други пут: био је то његов претходник Џејмс Форстер, који је такође одлазио.

Паспарту остаде сам у кући у Улици Севил роу.

Глава II

У КОЈОЈ ЈЕ ПАСПАРТУ УБЕЂЕН ДА ЈЕ НАЈЗАД НАШАО СВОЈ ИДЕАЛ

„Вере ми“, помисли Паспарту, испрва мало изненађен, „познавао сам код госпође Тисо исто тако живахне добричине као што је и мој нови господар!“

Треба овде рећи да су „добричине госпође Тисо воштане фигуре, које Лондонци радо посећују, а којима заиста недостаје једино дар говора.

За оних неколико тренутака што је разговарао са Филеасом Фогом, Паспарту је брзо али пажљиво проучио свога будућег господара. Био је то човек од четрдесетак година, племенита и лепа лица, висока раста, кога није ружила никаква гојазност, риђе косе и зализака, равног чела без бора на слепоочницама, пре бледог него руменог лица, прекрасних зуба. Изгледало је да има у највећем степену онога што физиономисти¹¹ називају „смиреност у покрету“, заједничка особина свих оних који више раде него што галаме. Миран, флегматичан, чиста ока, чији капци беху непомични, био је потпун

¹¹ Физиономиста – онај ко просуђује карактер и духовна својства људи према кретњама, мимици лица.

тип оних хладнокрвних Енглеза који се срећу врло често у Уједињеном Краљевству и чије је вешто академско држање Ангелика Кауфман¹² ванредно насликала својом кичицом. Посматран на разним пословима у његовом животу, овај џентлмен је давао утисак једног добро уравнотеженог бића у свим појединостима, одмереног, савршеног као хронометар Лерое или Ерншоа.¹³ Заиста, Филеас Фог беше оличење тачности, што се јасно видело по „ставу његових ногу и руку“, јер код човека и код животиња и удови су изразити органи страсти.

Филеас Фог је спадао у оне математички тачне људе који се никада не журе, увек су спремни, штеде своје кораке и своје покрете. Није чинио ниједан сувишан корак јер је увек ишао најкраћим путем. Није губио ниједан поглед гледајући у таваницу; никада себи није допуштао ма какав сувишан покрет; нико га није видео узбуђена или збуњена. Био је најспорији човек на свету, али је увек стизао на време. Међутим, сасвим је разумљиво што је живео усамљено, такорећи изван друштвених веза. Знао је да у животу треба водити рачуна о друштвеним односима, а како друштвени односи човека задржавају, то ни са ким није одржавао никакве односе.

Жан, назван Паспарту, прави Паризлија из Париза, за пет година што их је провео у Енглеској и Лондону као собар, узалуд је тражио господара кога би могао заволет.

¹² Ангелика Кауфман (1741–1807), швајцарска сликарка, радила је портрете и лигуралне композиције у класицистичком духу. (Прим. прев.)

¹³ Француз Пјер Лероа и Енглез Томас Ерншо били су часовничари који су у 18. веку унапредили технологију производње хронометара, врло прецизних сатова који су се користили за навигацију.

Паспарту није био какав Фронтен¹⁴ нити Маскариј¹⁵, који подигнутих рамена, уздигнутог носа, дрског погледа, хладног ока ипак нису друго до бестидни лупежи. Не. Паспарту беше добар момак, пријатног лица, нешто пунијих усана, увек спремних за кушање или за пољубац, човек благ и услужан, једне од оних добрих округлих глава што их радо гледамо на раменима својих пријатеља. Имао је плаве очи, живу боју лица, које је било тако дебело да је могао видети сопствене јабучице на образима, широке груди, висок стас, снажне мишице и херкуловску снагу, коју су ванредно развиле вежбе у младости. Мрка коса му је била нешто кудрава. Ако су антички вајари знали на осамнаест начина да наместе Минервину косу, Паспарту је за своју косу знао само један начин: трипут би погладио косу чешљем и био би очешљан.

Ни уз највећу опрезност не може се рећи да ли ће се отворен карактер овог момка моћи сложити са карактером Филеаса Фога. Хоће ли Паспарту бити савршено тачан слуга какав је потребан његовом господару? То ће тек искуство показати. Као што знамо, после једне доста несталне младости, он је тежио за одмором. Чувши да хвале енглеску методичност и пословичну центлменску хладноћу, дошао је у Енглеску да ту потражи срећу. Али га је срећа дотада рђаво служила. Нигде се није могао скрасити. Имао је десет господара. Све су то биле мргоде ћудљиве, пустолови или тумарала, што се Паспартуу више није допадало. Његов последњи господар, млади

¹⁴ Фронтен – тип духовитог и дрског слуге из старих француских комедија. (Прим. прев.)

¹⁵ Маскариј – тип лупешког и бестидног слуге – свађалице из француске комедије XVII и XVIII века. (Прим. прев.)

лорд Лонгсфери, члан парламента, после ноћи проведе-них у Ојстерс руму Хејмаркета,¹⁶ враћао се врло често кући на раменима полицајаца. Паспарту, желећи пре свега да ода дужно поштовање своме господару, усудио се да стави неколико учтивих примедби, које су биле рђаво примљене, те му служба би отказана. У то време сазна да господин Филеас Фог тражи слугу. Распита се за тог центлмена. Такав човек, који је живео тако уредно, који није проводио ноћи ван свога стана, који није путовао, који није никада изостајао ниједног дана, могао му се једино допасти. Он му се представи, и као што смо видели, би примљен.

Избило је једанаест и по часова кад се Паспарту нашао сам у кући у Севил роу. Одмах је почео прегледати кућу. Прошао је од подрума до тавана. Њему се допаде та чиста, уредна, озбиљна, пуританска, за службу добро удешена кућа. Изгледала му је као лепа пужева кућица, али кућица која се осветљава и греје гасом, јер је угљеноводонични гас ту задовољавао све потребе осветљења и грева. На другом спрату Паспарту лако нађе собу која је била њему намењена. Допала му се. Електрична звонца и акустичне цеви спајале су ову собу са одајама у приземљу и на првом спрату. Електрични сат изнад камина био је спојен са сатом у спаваћој соби Филеаса Фога, и оба апарата показивала су у истом тренутку исто време.

– То ми се допада, то ми се допада! – помисли Паспарту.

У својој соби он опази једну књижицу обешену испод сата. То је био програм за свакидашњу службу. Разумео је све појединости службе: од осам часова изјутра, утврђен

¹⁶ У 18. и 19. веку у Улици Хејмаркет у Лондону налазили су се многобројни кафеи, барови и ресторани. Енгл. *oyster room* био је бар или ресторан у којем су се, углавном уз пиће, служиле остриге.

час у који је Филеас Фог устајао, до једанаест и по часова, када је остављао своју кућу и одлазио на ручак у Реформ-клуб; чај и печење у осам часова и двадесет три минута, вода за бријање у девет часова и тридесет седам минута, чешљање у девет часова и четрдесет минута итд. Затим, од једанаест и по часова пре подне до поноћи – када је уредни центлмен одлазио на спавање – све је било забележено, предвиђено, одређено. Сав радостан, Паспарту је размишљао о том програму и учио разне одредбе напамет.

Господарева гардероба била је добро снабдевена и ванредно уређена. Све панталоне, свако одело или прслук имали су свој редни број на једном списку примања и издавања који је показивао датум када ће се ова одела, једно по једно, према годишњем добу, носити. Исти пропис важио је и за обућу.

Укратко, та кућа у Севил роу – која је морала бити храм неуредности у време славног али немарног Шеридана – била је удобно намештена и наговештавала благостање. Није било књижице ни књига које би господину Фогу биле сувишне, јер му је Реформ-клуб стављао на располагање две књижнице, једну посвећену лепој књижевности, другу праву и политици. У његовој спаваћој соби била је каса средње величине, тако саграђена да је била заштићена и од пожара и од провале. У кући није било никаквог оружја нити какве ловачке или ратне опреме. Све је ту показивало најмирољубивије навике.

Испитавши овај стан до ситница, Паспарту протрља руке, његово широко лице се разведри и он понови весело:

– То ми се допада! То је за мене! Господин Фог и ја савршено ћемо се слагати. Један уредан човек који воли да седи код куће! Права машина! Па лепо, није ми криво што служим једну машину!

Глава III

У КОЈОЈ ЈЕ ЗАПОЧЕО РАЗГОВОР КОЈИ ФИЛЕАСА ФОГА МОЖЕ СКУПО СТАТИ

Филеас Фог је изашао из своје куће у Севил роу у једанаест и по часова, и пошто је пет стотина седамдесет пет пута ставио десну ногу испред леве и пет стотина седамдесет шест пута леву ногу испред десне, стигао је у Реформ-клуб, пространу зграду подигнуту у Пел Мелу, чија је изградња стајала најмање три милиона ливара¹⁷.

Филеас Фог се одмах упути у ручаоницу, чијих је девет прозора гледало на леп врт са дрвећем које је јесен већ позлатила. Ту седе за уобичајени сто који је за њега био постављен. Ручак му се састојао од једног предјела, куване рибе зачињене „reading“ сосом најбоље врсте, крваво-црвеног ростбифа зачињеног гљивама, колача пуњених стабљикама равенте¹⁸ и зеленим рибизлама, честерског сира – све је то било заливено са неколико шоља одличног чаја, нарочито набраног за потребе Реформ-клуба.

¹⁷ Ливра – енглеска новчана јединица, фунта (садржи 20 шилинга).

¹⁸ Равента – позната и као рабарбара, зељаста је вишегодишња биљка с крупним листовима и дугим дебелим зеленим, љубичастим или ружичастим лисним дршкама која се користи за исхрану и у медицини.

У дванаест часова и четрдесет седам минута наш џентлмен устаде и упути се ка великом салону, раскошној одаји украшеној богато уоквиреним сликама. Ту му један послужитељ предаде неразрезан *Тајмс*, који Филеас Фог разви са сигурношћу, која је сведочила о великој вештини у тако тешком послу. Читањем тих новина занимао се Филеас Фог до три часа и четрдесет минута, а затим је читао *Стандард* до вечере. Ова је била иста као и ручак, са додатком „краљевског британског соса“.

У пет часова и четрдесет минута наш се џентлмен опет појавио у великом салону и удубио у читање *Морнини кроникла*.

Пола часа касније уђоше у салон и неки чланови Реформ-клуба и приближише се камину у којем је горео камени угаљ. То су били редовни партнери, страсни играчи виста: инжењер Ендрју Стјуарт, банкари Џон Саливан и Самјуел Фалентин, пивар Томас Фленеген, Готје Ралф, чиновник Енглеске банке – богате и угледне личности чак и у том клубу који међу својим члановима има индустријске и финансијске прваке.

– Но, Ралфе – упита Томас Фленеген – како стоји ствар с том крађом?

– Па – одговори Ендрју Стјуарт – банка ће изгубити своје новце.

– Ја се, напротив, надам – рече Готје Ралф – да ћемо ухватити лопова. Полицијски инспектори, врло вешти људи, послати су у Америку и у Европу у сва главна пристаништа за укрцавање и искрцавање, и тај ће господин тешко умаћи.

– А имају ли лични опис тог лупежа? – упита Ендрју Стјуарт.

– Пре свега, то није лупеж – озбиљно одговори Готје Ралф.

– Како да није лупеж човек који украде педесет и пет хиљада ливара у новчаницама?

– Није – одговори Готје Ралф.

– То је, дакле, неки индустријалац? – рече Џон Саливан.

– *Морнини кроникл* тврди да је то неки центлмен.

Онај који ово рече беше лично Филеас Фог, чија се глава помоли из гомиле хартије скупљене око њега. У исти мах Филеас Фог поздрави своје колеге, који му отпоздравише.

Догађај о коме се говорило, а о коме су жестоко расправљали многи дневни листови Уједињеног Краљевства, одиграо се три дана раније, 29. септембра. Свежањ новчаница у износу од педесет и пет хиљада ливара ишчекао је са стола главног благајника Енглеске банке.

Ако би се когод зачудио што се таква крађа могла догодити тако лако, Готје Ралф, подгувернер банке, ограничавао се само да одговори да је у том тренутку благајник бележио примање три шилинга и шест пенса и да се не може на све обратити пажња.

Но овде ваља споменути нешто што ће догађај боље објаснити, а то је да се та изванредна установа, Енглеска банка, изгледа више но што треба стара о достојанству јавности. Нема ту ни стражара ни решетки! Злато, сребро, новчанице слободно су изложени, такоређи на милост и немилост првог ко наиђе. Није се смело посумњати у поштење каквог пролазника. Један одличан познавалац енглеских обичаја прича чак ово: у једној банчиној дворани, у којој је једнога дана био, хтеде он из радозналости да погледа изблиза једну полуку злата тешку седам до осам ливара изложену на благајниковом столу, узе ту полуку, прегледа је, дода је свом суседу, овај опет другоме, тако да је полуга ишла од руке до руке до

краја мрачног ходника и тек после пола часа враћена је на своје место, а да благајник ни главу није подигао.

Међутим, 29. септембра није се догодио исти случај. Свежањ новчаница није био враћен, и када је величанствени часовник изнад дворане за примање у пет часова звоњењем објавио затварање канцеларије, Енглеској банци не преостаде друго него да тих педесет пет хиљада ливара уведе на рачун добитка и губитка.

Када је крађа добро и савесно ислеђена, послати су највештији агенти и детективи у главна пристаништа у Ливерпул, Глазгов, Авр, Суец, Бриндизи, Њујорк итд., уз обећање да ће у случају успеха добити награду од две хиљаде ливара и пет одсто суме која буде нађена. Очекујући резултате одмах започете истраге, ови агенти су имали дужност да савесно мотре на све путнике који одлазе и долазе.

И заиста, као што је јављао *Морнини кроникл*, требало је претпостављати да крадљивац не спада ни у једну лоповску дружину у Енглеској. Тога дана, 29. септембра, запажен је један лепо одевен центлмен, лепог понашања, пристојне спољашњости, који се шетао у исплатној дворани, месту где се крађа одиграла. Истрага је успела да веома тачно утврди опис тог центлмена, и тај опис је одмах био упућен свим детективима Уједињеног Краљевства и европског континента. Неки оштроумни људи – Готје Ралф био је међу њима – мислили су, дакле, да је основана нада да крадљивац неће умаћи.

Разумљиво је што је тај догађај био на дневном реду у Лондону и у целој Енглеској. Људи су се заносили за и против, препирали се о могућности успеха престоничке полиције. Не треба се, дакле, чудити што су и чланови Реформ-клуба говорили о истој теми, и то утолико више што је међу њима био један од подгувернера банке.

Уважени Готје Ралф није сумњао у исход истраге, сматрајући да ће обећана награда особито пооштрити ревност и интелигенцију агената. Међутим, његов колега Ендру Стјуарт био је далеко од тога да се сложи с овим уверењем. Наставила се препирка између центлмена који седоше за један сто намењен висту, Стјуарт испред Фленегена, Фалентин испред Филеаса Фога. За време игре играчи нису разговарали, али између робера¹⁹, прекинути разговор би се настављао још живље.

– Држим да је срећа наклоњена лопову – рече Ендру Стјуарт – који је свакако вешт човек!

– Којешта – одговори Ралф – нема више ниједне земље у којој би се могао склонити!

– Е, гле, како то?

– Па куда да бежи?

– Шта ја знам – одговори Ендру Стјуарт – али, најзад, свет је доста велик!

– Био је некад... – рече полугласно Филеас Фог. Затим додаде, пружајући карте Томасу Фленегену: – ви сечете, господине.

Препирка се утиша за време робера. Али после тога Ендру Стјуарт настави рекавши:

– Како то некад? Зар се којим случајем свет смањио?

– Без сумње – одговори Готје Ралф. – Свет се смањио, јер се данас може обићи десет пута брже него пре сто година. А баш то ће, у ствари којом се занимамо, веома убрзати истрагу.

– А исто тако олакшати бекство лопову!

– Ви играте, господине Стјуарте – рече Филеас Фог. Међутим, неповерљиви Стјуарт није био убеђен, и после завршене партије он настави:

¹⁹ Робер – одлучан тренутак у игри виста када се споје три партије. (Прим. прев.)